

KATOLIKUS KÁNTORLAPOK

— Szerkeszti: Balogh Piusz O. Praem. —

Miklós Péter

Hit és hagyomány — A szeged-alsóvárosi búcsú

A szeged-alsóvárosi búcsú évszázados ünnepe a délvidéki katolicizmusnak. Szeged-Alsóváros a középkorban —amikor még a zabolátlan Tisza vízjárásos területei között jöttek létre a települések— önálló városka volt Alszedeg néven. Saját önkormányzattal, élén a választott bíróval. Alszedeg akkoriban elkülönült a Vártól (nagyjából a mai szegedi Belvárostól), amely akkoriban a királyi hatalom és az uralkodó sókereskedelem fölötti monopóliumának biztosítására hivatott erősség volt (hiszen az erdélyi só szállításának utat adó Maros Szeged fölött folyik a Tiszába) éppúgy, mint Asszonyfalvától —amely a mai Szeged-Fölsőváros területén volt—, ahol többnyire kereskedők, kézművesek, halászok, vízi emberek éltek.

Szeged-Alsóvárosnak —Alszedegnek— a középkorban Szent Péter tiszteletere szentelt temploma volt, amely mellett a johannita rendnek működött kórháza és szegényháza (ispotálya). Ez a templom azonban a török időkben elpusztult. A mai szeged-alsóvárosi templom a XV–XVI. századi magyar gótika sajátos remeke. A templom patrónája Szűz Mária, búcsúünnepé pedig augusztus ötödike, Havi Boldogasszony (újabb kori, elterjedt nevén Havas Boldogasszony) napja. Az 1503-ra elkészült templomot hat évvel később, augusztus 5-én szentelték föl.

Augusztus 5. eredetileg a római Santa Maria Maggiore-bazilika fölszentelésének napja volt. A székesegyház hagyománya, hogy alapítói —egy előkelő és gazdag, de gyermektelen római házaspár— templomot akartak építeni. Egy meleg augusztusi éjszakán álmukban megjelent nekik Szűz Mária, és azt mondta, hogy ott építtessenek templomot, ahová reggelre hó esik. Erre emlékezve a középkorban a Mária-ünnepeken a Santa Maria Maggiore-templomban mise közben fehér rózsaszirmokat szórtak a hívek közé.

A csodatévőnek tartott Fekete Mária-kegykép (amely a lengyel katolicizmus jelképének tekintett csetochowai Fekete Madonna alapján készült) vonzotta Szegedre a délvidéki búcsújárókat. De a Havi Boldogasszony alsóvárosi búcsúja nemcsak lelki esemény volt. A török utáni újjáéledés idején a Délvidék számos településére került szegedi kirajzás —a Bálint Sándor által olyan

csodásan leírt szegedi nemzet— számára az összetartozás ünnepe, s a szegedi eredet és a szegedi származás kifejezésének alkalma lett. A búcsúsok —legtöb-
ben egykor szegedi családok sarjai— már szombaton délután megérkeztek,
a templom körül a parkban (az egykori temetőben) keresztaljanként elkülönül-
tek és énekeltek, imádkoztak, másnap pedig részt vettek a búcsú szentmiséjén.
Ezt a szegedi rokonokkal és ismerősökkel való találkozás követte, vagy ebédet
és szegedi borokat fogyasztottak valamelyik alkalmi borkimérésben — duttyán-
ban. Ezeket az alsóvárosi házak szárazkapui alatt a búcsú idején még a XX.
század közepén is működtették a hagyományőrző családok.

A nagy szegedi költő, Juhász Gyula *Havi Boldogasszony* (1928) című versé-
ben így írt a virrasztó búcsúsokról:

Az öreg templom füvellő tövében
A nyári éjben ott hevernek ők,
Parasztok, barnák, csöndes és komoly nép,
Mint hajdan őseik, a
bessenyők.

Móricz Zsigmond pedig *Rózsa Sándor a lovát ugratja* (1941) című regényében
a következő szavakkal örökítette meg a Havi Boldogasszony napi búcsút:

Erre a napra megindul a tanyák népe, a puszták túró, törő, nyüzsgő lakos-
sága, és tízezres tömegben vándorol be gyalogszerrel a városba. Ahogy
a görög kolóniák népe, ahogy a keleti vallások hívei mindig az anya-
fészek után esengenek: a szegedi pásztor, gazda és munkásnép minden
tagja ide vágyik be, a havi búcsúra, az ős otthonba, ahonnan jöttek, aho-
va hazamenni egyértelmű a földi boldogsággal, üdvösséggel: Szegedre.
Szent énekeket énekelve gyalognak a pusztá avarjában, torzsájában,
forróságában s éjszakájában. Mert a távolról jövők már előtte való este
indulnak, s egész éjszaka róják mezítlábbal még ebben az időben az utat.
Toronyiránt. Ha lehet. Ha nem állja útjukat a vadvíz.

Keresztet visznek magukkal. Elöl megy a keresztvivő. A keresztet leg-
többször maga faragta. Különös alkotások ezek. Az idvességre vezető
akasztófának csodálatosan egyszerű és szimbolikus emléke.

És énekeket énekelnek, amelyek ezerévesek, s ha újabban költek is,
teljesen az ezer és másfélezer év előtti énekek szellemében.